

ВИЗНАЧЕННЯ АНІЛІНУ ТА ФЕНОЛУ У ВОДІ ТА МОДЕЛЬНИХ СЕРЕДОВИЩАХ МЕТОДОМ ГАЗОРІДИННОЇ ХРОМАТОГРАФІЇ

Бойко Н.І., Ісаєва С.С., Кругляк Т.І., Левицька В.М., Марусяк Т.М., Харченко Т.Ф.

ДП «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя МОЗ України», м. Київ, Україна

При конструюванні і виробництві медичних виробів використовують різні полімерні матеріали, такі як: силіконова гума, поліуретан, поліетилен, полівінілхлорид, поліамід та ін. Вироби з гуми займають значне місце в асортименті медичних товарів. Найчастіше використовують синтетичний поліізопреновий каучук (СКІ), що близький за властивостями до натурального каучуку. Гуми з СКІ відрізняються високою механічною міцністю і еластичністю. У виробництві трубок для переливання крові, протезів (наприклад, штучних клапанів серця) застосовуються кремнійорганічні каучуки, або силіконові каучуки.

У процесі експлуатації і зберігання гумові/латексні медичні вироби піддаються дії різних факторів: механічним впливам, процесам деструкції, дії стерилізуючих і езинфікуючих агентів, контакт біосередовища (тканини і рідини організму). Тому, в контактуюче середовище з виробів можливе виділення як і продуктів деструкції, такі окремих інгредієнтів полімерної композиції, а при порушенні чи недосконалої технологічного процесу ще й допоміжних продукти виробництва.

Усі ці речовини несуть потенційну небезпеку здоров'ю людини і чистоті навколишнього середовища. Найбільш поширенішими напівпродуктами у виробництві гум та інших полімерних матеріалів медичного призначення є анілін і фенол.

Фенол та його сполуки теж широко застосовують як стабілізатори та антиоксиданти у виробництві різного виду синтетичних каучуків. Серед стабілізаторів класу фенолів налічується більше 400 хімічних сполук, а класу амінів - більше 300.

Анілін і фенол високотоксичні речовини, тому потребують контролю за їх міграцією з полімерної та іншої продукції до контактуючих середовищ.

Для визначення аніліну чи фенолу переважно використовують наступні аналітичні методи: фотометричний метод, метод тонкошарової та газової хроматографії кількісного аналізу.

За газовою хроматографією зберігається перевага у порівнянні з іншими способами розділення сумішей. Перевагою газової хроматографії як методу аналізу є універсальність; визначення складу складних сумішей, швидкість, висока чутливість і можливість перетворення хроматографічних даних в електричні або пневматичні сигнали, які необхідні для систем автоматичного контролю. Тому найбільш близьким по технічній суті до заявленого рішення є газохроматографічний метод визначення аніліну і фенолу.

Висока токсичність аніліну і фенолу в поєднанні з проявом фізіологічної активності при низьких концентраціях потребує їх визначення на рівні значно нижче ГДК.

При безпосередньому бромованні аніліну у водному середовищі аналітичний сигнал можна отримати тільки при значних концентраціях даних речовин, так як молекулярний бромом виступає не як бромуючий реагент, а як сильний окисник аніліну. Якщо перед хімічною модифікацією до водної проби додати як підкислювач розчин сірчаної кислоти у кількості 2 % від проби, бромуючий реагент не проявить окислювальних властивостей, а забезпечить кількісне визначення 2,4,6-триброманіліну/2,4,6-трибромфенолу.

Внесення у молекулу аніліну/фенолу атомів броду зменшує їх розчинність у воді, що забезпечує при наступній екстракції ефективно вилучення трибромпохідних анілін та фенолу з водної матриці в органічну масу.

Розроблена методика роздільного визначення аніліну і фенолу у водному середовищі включає три етапа:

1. Хімічна модифікація аніліну/фенолу – додавання до водного зразка бромата розчину сірчаної кислоти. Отримана аналітична форма стійка у воді, органічних розчинниках та в умовах хроматографічного аналізу.

2. Рідинна екстракція трибромпохідних аніліну/фенолу гексаном. Це необхідно для переведення трибромпохідних аніліну/фенолу в більш зручну для подальшого хроматографування фазу, збільшення їх концентрації в екстракті та відокремлення компонентів, що можуть заважати.

3. Аналіз екстракту методом газової хроматографії з детектором електронного захоплення (ДЕЗ). Галогенселективний ДЕЗ забезпечує максимально можливе по чутливості газохроматографічне визначення трибромпохідних аніліну/фенолу. Розділення проводиться в режимі прогрімування температури колонки.

Хід аналізу: водного зразка об'ємом 10 см³ додають 0,2 мл розчину соляної кислоти у співвідношенні 1:3, 0,5 мл бромного реагенту та проводять бромовання протягом 3 хв. Бром нейтралізують додаванням 0,2 мл розчину сірчаноокислого натрію (10%). Екстрагують трибромпохідні аніліну/фенолу 1,0 см³ гексаном протягом 5 хв. при постійному перемішуванні. Екстракт аналізують на газовому хроматографі з ДЕЗ («ShimadzuGC-2014»). Розділення компонентів проби проводять на скляній набивній колонці (L= 100 см, d = 0.3 см, нерухома фаза 3% SE-30).

Ідентифікацію трибромпохідних аніліну/фенолу в аналізує мій пробі проводилась за відносним часом утримання. Розрахунок результатів вимірювання масової концентрації аніліну (мг/дм³) проводять за формулою:

$$\rho = \frac{y - a}{b},$$

де коефіцієнти a і b визначені методом регресійного аналізу.

Метод, що пропонується, дає можливість оцінити ступінь міграцій до контактуючих середовищ аніліну і фенолу при їх сумісній присутності, використовувати невеликий об'єм проби, чутливість методу дозволяє виявляти незначні концентрації вищевказаних речовин.